

Monsieur le Baron J. de Barye

*Propryete
de l'éditeur.*

ORIENTALISTKONGRESSSEN

I STOCKHOLM-KRISTIANIA

SKILDNINGAR FRÅN UTLANDET

UTGIFNA

AF

K. U. NYLANDER

UPSALA
AKADEMISKA BOKHANDELN

ORIENTALISTKONGRESSEN

I STOCKHOLM-KRISTIANIA

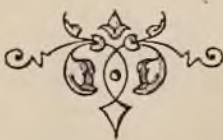
NÅGRA SKILDRINGAR FRÅN UTLANDET

UTGIFNA

AF

K. U. NYLANDER

FIL. D:R, DOCENT I SEMITISKA SPRÅK
VID UPSALA UNIVERSITET

UPSALA 1890

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTR.-AKTIEBOLAG.

INNEHÅLL.

Inledning af Utgifvaren	sid.	v
D:r E. Nestle's skildring (Württemberg) . .	»	1
D:r I. Goldziher's » (Ungern)	»	29
Prof. A. Weber's » (Berlin)	»	70
» M. J. de Goeje's » (Holland)	»	81
Pater C. de Cara's » (Italien)	»	87
Baron J. de Baye's » (Frankrike).	»	101
D:r R. Rost's » (England)	»	114
Referat ur Trübner's Record »	»	129
M:rs Max Müller's skildring »	»	134
M:r H. H. Dhruwa's skildring (Indien)	»	151

Från orientalistkongressen i Stockholm ¹⁾.

(Ign. Goldziher, Pester Lloyds originalkorrespondent.)

Stockholm den 3 September.

För åttonde gången under de två sista årtiondena församla sig de orientaliska vetenskapernas målsmän från alla världsdelar till en *international* kongress. Tanken att tid efter annan förena forskare på de mest skilda områden af österländsk filologi och historia i ett af den europäiska bildningens centra för att genom »der Kräfte schön vereintes Streben» i harmonisk endrägt bilda en nyttig motvigt mot isolering af denna vetenskaps särskilda grenar, att skapa en brännpunkt, i hvilken de otaliga strålarne af vetenskaplig forskning kunna sammansmälta, utgick från Paris för ungefär tjugu år sedan. Sedan dess hafva de med en mellantid af två à tre år på hvarandra följande kongresserna bildat efterlängtade möten för gamla oeh nya världens orientalist.

Med synnerlig tillfredsställelse mottog den på hösten 1886 under ärkehertig Rainers protektorat i Wien församlade sjunde internationella orientalistkongressen af grefven d:r Karl von *Landberg* såsom representant för konungen af Sverige och Norge den underrättelsen, att H. M:t till nästa sammanträde, det åttonde, inbjöd kongressen till de båda hufvudstäderna i sina tvänne riken.

Den nordiske fursten, som förenar regentens vishet med skaldens känslodjup och tänkarens djärfva tankeflygt, lemnade på samma gång talande bevis för det lifliga personliga intresse han hyser för de vetenskaper, hvilkas be-

¹⁾ Öfversatt från tyskan.

främjande utgör kongressens uppgift. Han förelade orientalisterna tvänne prisfrågor från de orientaliska vetenskapernas område, för hvilka han utfäste höga belöningar; den ena afser arabernas kulturhistoria före Islams uppkomst, den andra en jämförande framställning af den semitiska språkkaraktern ¹⁾.

Konung Oskar II ställer sig i *spetsen* för orientalisterna; man skulle kunna känna sig frestad att — användande ett skolastiskt uttryck i positiv bemärkelse i stället för negativ — utropa: Cæsar supra grammaticos. Och huru han fattar sin uppgift såsom beskyddare af denna kongress, därpå kunde de, som redan några dagar före densammas öppnande inträffade i denna tjusande nordiska residensstad, upplefva hänförande exempel. För några medlemmar, som på eftermiddagen den 30 Augusti tillfälligtvis sammanträffade i expeditionslokalerna i det vördnadsbjudande Riddarhuset, kongressens officiella residens, torde det hafva varit en oförgätlig scen att se, med hvilken hjärtlig välvilja, med hvilket varmt individuellt intresse för de österländska studierna H. M:t, som kom att inspektera skådeplatsen för de kommande dagarnes andliga arbeten, samtalade med de närvarande — ett minne, som för alla tider skall förblifva kärt och dyrbart för de europeer, asiater och afrikaner, hvilka slumpen vid detta tillfälle förde till de officiella rummen. Och med hvilken furstlig prakt omgifver han ej det dussin utvalda illustre representanter för vetenskapen, som han själf bjudit till sina gäster!

Bantågen Malmö—Stockholm medförde från och med den 27 kongressmedlemmar från alla väderstreck, officiella representanter för monarker, deputationer och delegerade för utländska regeringar, lärda sällskap och universitet.

¹⁾ Förf. har här en redogörelse för den af Danmarks konung i förra århundradet utrustade expeditionen till Österlandet, men som här ej torde behöfva upptagas. Utg.

Det skulle ej bereda läsarne något varaktigt gagn, om jag ville anföra alla de sällsamt klingande namn, som bäras af desse paschar, khaner och öfrige orientaliska excellenser, äfvensom de asiatiska lärde, som kommit från fjärran länder för att bringa Turkiets, Persiens, Indiens, Siams, Kinas, Japans o. s. v. lärda sällskap närmare Europas, om jag upptog en hel rad med det fornpersiska namnet på öfverstepresten för den zoroastriska församlingen i Bombay och ännu ett par andra med namnen på hans medföljande trosförvandter, hvilka vi nu för tvänne veckor få kalla våra kolleger. Orientalen är mycket noga med ett korrekt återgifvande af sitt namn; jag vill icke utsätta dem för mästern Ballhorns dåliga lynne, för hvilket de ovilkorligen fölle offer.

Det fins intet bildadt land i Europa, som icke — officiellt eller genom enskildt nit — är representeradt bland det halfva tusental medlemmar, som sammanträffade på denna vetenskapens marknad. Att äfven vårt fäderneslands regering, äfvensom den ungerska vetenskapsakademien sändt sina ombud — hvilka här fröjda sig åt kajserslige och kunglige ambassadören baron von *Pfusterschmieds* och generalkonsuln herr *Fraenckels* förekommande uppmärksamhet — är ej obekant för läsaren. Med dessa delegerade är de ungerska deltagarnes antal ej slut. Af de båda representanterna för den bosnisk-herzegovinska regeringen är den ene, d:r Krcmarik, ungrare. Det gör ett angenämt intryck att här möta vår hederlige landsman d:r Teodor *Dyka*, hvars långvariga verksamhet i Indien äfvensom hans vördnadsfulla hängifvenhet för den store ungerske forskaren Alexander Csoma från Körös minne, åt hvilken han helt nyligen upprest ett värdigt litterärt minnesmärke, gifva honom rätt att räknas till orientalisternas krets. Det behöfver icke sägas, att vår deputations doyen, Paul

Hunfalvy äfven här fröjdar sig åt de sympatier, som han på de föregående kongresserna aldrig saknat.

De vidlyftigaste, man kan med fog säga kungliga, förberedelser vitnade under de sista dagarna om den glans, med hvilken kongressen i Stockholm under konung Oskars presidium närmade sig sitt öppnande, och det intresse, som invånarne i den svenska hufvudstaden hyste för den samma. »Orientalistrossetten» var ögonskenligen föremål för synnerligt välbehag på detta ställe, och vetgiriga skaror saknades aldrig framför Riddarhusets portal, som nu förvandlad till ett fornegyptiskt propylæum, betäckt med hieroglyfer och bevakad af två stilenliga sfinxer, bildar en ganska heterogen bakgrund till Gustaf Vasas staty, som pryder den imponerande platsen framför Riddarhuset.

Detta Riddarhus, i hvilket adeln ända till 1866 höll sina sammanträden, bildar nu det officiella Mekka för båda hemisfärernas orientalister under den tid kongressen pågår. Den gamle Gustaf Vasa såg hela dagarne ingenting annat än lärda nykomlingar defilera för sina ögon, emedan de hade att vända sig hit för officiell anmälan eller mottagande af upplysningar, trycksaker, bref och skriftliga underrättelser från det fjärran hemmet. Förberedelsernas avslutande medförde ett afbrott i denna ständiga rörelse, och på aftonen den 1 September kunde det fulltaliga sällskapet samlas till den »välkomstfest», som plägar föregå det officiella öppnandet af dylika församlingar.

Här erbjöds för första gången tillfälle att iakttaga den brokiga mångfalden hos de lärda pilgrimskaravanerna i Stockholm; brokig i ordets egentliga bemärkelse, ty icke blott olikheten mellan de studier, som männen med den här obligata orientalistrossetten representera, utan till och med de färger, som vi mötte här, berättiga attributet brokig om det sällskap, som strömmade tillsammans i Grand Hôtels praktsalonger för att hälsa hvarandra, och som un-

der de närmaste fjorton dagarne verka för kamratligt tankeutbyte och socialt närmande. Här ser man indologen, som framlägger brahmanernas vishet för vår själ, bredvid — egyptologen och assyriologen, på hvilkas arbetsbord fem årtusenden blicka ned; bredvid Kinas och Japans representanter ser man forskare, som studera den muhammedanska orienten på dess olika områden. Här sammanträffar Buddhas Nirvana med profetens järnhårda Öde. Där varseblifver man en grupp hamitiska filologer, som bringa negrernas språk, institutioner och historia — om man får använda detta uttryck — närmare vår kunskap, i omedelbar växelverkan med lärde, för hvilka ingenting är vigtigare än den malajiska archipelagens genomforskande. Därmed är det ej slut på de grupper, af hvilka en sådan orientalistkongress består. Hvem räknar folken, hvem nämner namnen? Hela bredden och djupet af en så mångsidig vetenskap se vi där förkroppsligadt i framstående representanter, banbrytande lärare och ifriga lärjungar. Och det är ej blott orientens occidentaliska representanter, som vi här se samlade. Orienten själf sänder sina ombud. Brahmaner komma från sin heliga Ganges till Mälarens stränder, scheikernas hvita turban och efendis' röda kappas erbjuda en pittoresk omväxling midt ibland denna enahanda europäiska salongsuniform. Endast mandarinernas stora tofs, som vi sågo i Leiden och Wien, finna vi åtminstone icke lekamligen på någon kollegas hufvud. Däremot har Japan sändt oss tre ombud. De, som bevistade kongressen i Leiden, tänka med kärleksfull saknad på den vise från Medina, den lärde scheik Amin, hvars bibliotek nu pryder den väldiga orientaliska samlingen i den holländska universitetsstaden! Han utgjorde kristallisationspunkten för oss europäiska muhammedaner, han kom ju rent af från profetens vördnadsvärda stad, och då egde vi för åtta dagar ett lefvande orakel för tvifvel och dunkla frågor. Huru

stolt och själfmedvetet log icke vännen från Medina, då vi uttalade våra betänkligheter öfver det ena och andra. Han tog ordet »kritik» med sig till de traditionelt rätttrognas stad, men begreppet har väl ingen af hans landsmän erfarit af honom och pröfvat. Han är denna gång icke med bland våra kolleger. Däremot har den egyptiske scheiken Hamza Fathallah, hvilken för tre år sedan hälsade kongressen i Wien med en lång arabisk dikt, som andades verklig ökenluft, åter dragit till Europa. Han hör till våra vänners »great attractions», och denna egenskap kan endast eldsdyrkaren från parsiska församlingen i Bombay, från hufvud till fot klädd i en bländande hvit dräkt, göra honom stridig; hans europäiska sakkamrater omsvärma honom med verklig hänförelse, för att trots hans alldeles icke rättrogna bekännelse med verklig vänskap trycka hans händer.

Den skara, som nu under välkomstfesten fritt och otvunget böljade omkring i de klart upplysta salongerna, församlade sig dagen därpå, den 2 September, på middagen i Riddarhusets vördnadsbjudande högtidssal, hvars höga väggar äro betäckta med de nordiska riddarnes och riddarfamiljernas hundratals vapen och bilder, under konungens presidium till en betydelsefull högtid till vetenskapens ära.

I välordnade grupper, med samtliga österländska ombud i sitt hemlands högtidligaste galadräkt i spetsen, omgåfvo deputationer från öster- och västerland, den diplomatiska kåren för de i Stockholm representerade makterna och utländske suveräners och furstars delegerade den idealistiske svenske konungen; bland de sistnämnde märka vi en representant för *mahârajan Gaikvar* från Baroda. Äfven kâjsaren af Brasilien har sändt en representant för sin person. Till höger och vänster om dessa grupper intogo H. M:ts gäster och de europäiska regeringarnas och lärda sällskapens delegerade sina platser och i fonden af

salen alla öfriga medlemmar. Detta bildade en färgrik tafla; här glänste guldsmidda uniformer och ålderdomliga ämbetsdräkter, ordens- och utmärkelsetecken om hvarandra. Det var oss dock icke möjligt att länge koncentrera uppmärksamheten på denna tafla; den fjättrades snart af den vid presidentbordet sittande konungen, som med ljudlig stämma föredrog invigningstalet, hvilket innehöll många upplifvande tankar om uppgifterna för den vetenskap, åt hvilken kongressen egnar sig. Därpå följde tal af presidenten v. *Ehrenheim*, f. d. svensk minister, och generalsekretären greve Karl von *Landberg*, hvilken sistnämnde, själf ett af de främsta namnen på den orientaliska vetenskapens område, i ett rent af programartadt anförande utvecklade kongressens syften och ändamål. Af den följande raden af tal vilja vi särskildt nämna de på persiska, turkiska och arabiska språken hållna hälsningstalen af Mohsin, Persiska schahens sändebud, Midhat Bey, sultanens ombud, och Abdallah Fikri Pascha, representant för vicekonungen af Egypten, icke för att ställa dem öfver Max Müllers, baron von Kremers, Angelo de Gubernatis, de Goejes och andras subtila anföranden, utan för det intryck, som den visserligen icke alldagliga företeelsen att höra Österlandets tungomål klinga på poesi och prosa i den skandinaviska adelns öfverläggningssal är egnad att åstadkomma. Talen avslutades med en på zend hållen hälsning af öfverstepresten vid eldtemplet i Bombay, hvilken slutade med en stämmingsfull bön till Ahuramazda för den svenske konungens välgång.

Bland det, som föregick kongressens öppnande, hade jag också bort nämna det faktum, att den af konungen tillsatta internationella prisdomarekommittéen ¹⁾ i sitt utlåtande, som framlades af generalsekretären, icke tillerkände något af de inlemnade arbetena det kungliga priset. Där-

¹⁾ Denna bestod af professor Fleischer m. fl. utlänningar samt af svenskarne greve Landberg och prof. Tegnér.

emot tillerkände konungen åt tvänne lärde, hvilkas arbeten röra sig i samma krets som de båda uppställda prisfrågorna, hors concours, hvar sin rikt utstyrda och konstnärligt utförda guldmedalj, som H. M:t låtit prägla öfver dessa medlemmars namn till minne af kongressen i Stockholm, och som han vid kongressens öppnande egenhändigt öfverlemnade åt dem ¹⁾).

Det skulle föra mig för långt, om jag ville utförligt karaktärisera de tal i alla möjliga riktningar, som man fick höra vid kongressens högtidliga öppnande. Allmänt torde förnämligast ett moment väcka, hvilket är särskildt egnadt att framkalla några allvarliga reflexioner. Af H. M:ts tal, äfvensom af grefve *Landbergs*, hvilken icke blott vid åstadkommandet af denna församling, utan äfven vid bestämmandet af dess riktning och karaktär utvecklar en ifver, som icke kan nog berömmas, kunde man konstatera det viktiga faktum, att den åttonde orientalistkongressen är kallad att beteckna ett onekligen viktigt framsteg i en riktning. Förut hade man endast sett på en sida af kongressernas uppgift att främja de orientaliska studierna i *Europa*. Dessa kongressers uppgift *att utöfva inflytande på det andliga lifvet, på kulturutvecklingen i själfva Orienten* har ännu icke betonats så allvarsamt och eftertryckligt på någon af dess föregångare. Och i själfva verket kunna de delegationer, som orientaliska stater och korporationer sända till föreningar af sådana män i västerlandet, som valt till sin uppgift att utforska de österländska folkens språk, historia, kultur och institutioner, icke endast hafva till mål att förläna orientalistkongresserna ett skimmer af couleur locale, att höja församlingarnas glans och mångsidighet eller att, såsom några visserligen mena,

¹⁾ Författaren af denna uppsats var den ene af dem, som erhöll denna medalj. Jfr sid. 10. Utg.

framställa en *Orientens hyllning* af den europäiska vetenskapens framsteg. De hafva ett högre mål för *Orienten själf*. Framstegspartiets kulturarbete i orientaliska länder sådant det framträdt under de sista årtiondena, rör sig till stor del i en riktning: *europäisering* af den orientaliske *individ*en, och där de moderna sträfvandena utgått från en djupare uppfattning af de sociala uppgifterna, till en del äfven af *samhället*. Europa har alltid varit det ideal, som reformatorerna i Kairo och Stambul liksom i Teheran och Yeddo jagat efter. Hvad de länder beträffar, för hvilka årtiondens erfarenheter redan stå betraktaren till buds, har detta europäiska *ideal* visat sig vara en väsenlös skuggbild, en skimrande såpbubbla. Den inre kulturen kan icke befrämjas på importens väg; främmande seder och inrättningar kunna väl i god eller dålig mening förändra det vardagliga lifvet, åt hvilket de ytligt meddela sig, utan att detta verkligen kan tillegna sig dem; men de kunna ej träda i stället för folkets egna traditioner, hvilka de enligt de flesta österländska reformifrares mening hade till uppgift att uttränga. Ett kritiklöst förnekande af egen historia, ett oförmodadt lösslitande från de traditioner, hvilkas resultat är det aktuella samhället, kan aldrig bilda den sedliga basis, på hvilken en framskriden utveckling uppbygges för en varaktig framtid. Ingen kan utan att rodna gifva sina barn denna lära: »Dina förfäder voro dumhufvud, de hafva lidit och kämpat för idéer, hvilkas fortfarande bestånd är vår egen olycka, jag inviger dig, min son, till en förhärjande kamp mot mina förfäders ideal.»

Men det kan ju icke häller alltid blifva vid det gamla, och den fysiska liksom den moraliska världens eviga utvecklingslag tillåter ju icke häller något stillastående i samhället. Men en sund utveckling af ett folks institutioner kan endast försiggå på den egna nationalitetens och dess traditioners mark. Detta hafva den genialiske macedoniern

Muhammed Alis efterträdare och deras rådgifvare och inspiratorer icke begripit eller icke uppskattat. Ismail Paseha trodde sig kunna reformera sitt land genom operetter och baletter: europäiska (på hans tid ännu speciellt franska) seder öfversvämmade det offentliga lifvet, europeer formade skolorna efter franskt mönster, den unge egyptiern hade knapt tillfälle att lära känna sin nations skalder och stora författare, hans litteraturstudier rörde sig kring främmande centra, och det hörde till goda tonen, att hånleende rynka på näsan åt det förflutnas muhammedanska koryféer lika väl som åt gamla enfaldiga pratmakare. Vemod andades de anmärkningar, med hvilka mina goda lärare i Azhar-moskén beledsagade denna vandaliska framfart; men det parti, som önskade åstadkomma ett framåtskridande, grundadt på det förflutna, men fritt från dess lyten och utvecklande dess företräden eller med ett ord *historiskt*, i stället för denna ytlighet och hybriditet af tvifvelaktigt värde, trängdes undan och stöttes tillbaka. Högsinte ämbetsmän af detta parti måste hvarje ögonblick vara beredda på en order från högre ort att afträda sin portfölj åt någon fransk eller schweizisk efterträdare, som icke ens mäktig landets språk, af sina inhemska läkare skickad till nedre Nilens hälsosamma klimat, med tiden känner lust och kallelse att för en fasaväckande hög betalning verksamt ingripa i muhammedanernas kulturutveckling. Arabis och hans anhängares ytterliga reaktion måste följa härpå, och hvar och en känner resultatet af detta sedan sextio år tillbaka alltjämt fortfarande tillstånd, hvars brister väl kunna afhjälpas af de maktegande för tillfället, men aldrig definitivt repareras.

Österländingarne sakna historiskt sinne, blick för historiska processer, och denna brist har i nyare tid ej låtit någon sund och hälsosam reformverksamhet komma till stånd i deras kretsar. Hvad de i första rummet hafva att

lära af europeen, är ej modet och öfriga ovigtiga bisaker i vårt lefnadssätt, utan det historiska medvetande, som bildar grundvalen för vårt andliga och sociala fullkomnande. Detta medvetande är ej medfödt och går icke i arf hos någon; det är resultatet af en djupare bildning, hos hvilken det, hvad antihumanistiske ifrare än må säga, allt framgent måste betraktas som ett karaktäristiskt attribut. Endast frånvaron af detta medvetande kunde föra de orientaliska reformerna in på den förvända väg, på hvilken väl enskilda människors yttre förfining och visserligen äfven föråldrade formers afskaffande men ej någon varaktigt gagnande omgestaltning af samhället kunde åstadkommas.

Den forskning, som sysselsätter sig med deras inhemska institutioners historiska uppkomst, tillväxt och förfall, skola de representanter för orientalisk bildning, som infunnit sig här i Skandinavien, finna framställd i ett djup och i en utsträckning, till hvilken det ej var dem gifvet att framtränga. Deras vetenskapliga tänkande och skapande känner ej de metoder, som hjälpa det europäiska ögat att upprulla en riktig och trogen bild af historien. Deras litteraturhistoria kan med stolthet hänvisa på stora *historieskrifvare*, men verkliga *kännare* af historien, historici, som med kritiskt pröfvande filosofisk blick genomtränga händelserna i det förflutna och de underrättelser, som gifva oss upplysning om dem, har det i deras länder endast gifvits få, om ock en enskild nordafrikansk historiefilosof från Timurs tid¹⁾ gått sekler före Montesquieu och Buckle. Om nu en andlig växelverkan mellan eliten af den österländska kulturen och den orientaliska vetenskapens representanter i Europa förberedes för en längre framtid och befrämjas på ett nyttigt sätt genom förmedling af en intensiv vetenskaplig beröring, då skall i stället för en

¹⁾ Denne afrikanske tänkares, Ibn Chaldûns, propädeutik kan man äfven läsa i fransk öfversättning.

barnslig benägenhet för flärd och glitter äfven denna böjelse för en vetenskapligt grundad djupare historisk uppfattning af folkens lif och uppgifter kunna hålla sitt intåg i sinnet hos det orientaliska samhällets ledare. Och detta tyckes i första rummet vara det egentliga syftemålet med dessa anordningar, som ännu ej framträdt i så stor skala vid någon af de föregående orientalistkongresserna, egnadt att på ett i ögonen fallande sätt höja den åttendes glans och det intresse den erbjuder.

Tankar af denna art måste väckas hos oss af den glänsande rad af asiatiske lärde och statsmän, som vi här i Stockholm hälsa med broderligt sinnelag, och som i dag visade sig så ifriga att deltaga i våra vetenskapliga arbeten och sträfanden.

Men redan den första kongressdagen visade oss, att våra allvarsamma arbeten skulle åtföljas af glänsande fester, som den kunglige presidenten föranstaltar för sina orientalister. Detta första bref har dock redan svält ut allt för mycket, för att jag inom ramen af det samma äfven skulle kunna skildra den glänsande aftonen på sommarresidenset Drottningholm och den sagolika illuminationen på Målarstränderna. Den första kongressdagens rika innehåll skall äfven kunna erbjuda oss något materiel för det andra brefvet.

II.

Stockholm den 5 September.

Ni torde till fullo veta att uppskatta, att jag finner tid och ro för dessa bref midt ibland det stora antal föredrag, som vi här hafva att åhöra för- och eftermiddag efter den 2 dennes, och den rent af tröttande rad af fester, som H. M:t, centralkomitén, föreningar och sällskap gifva för oss. Lediga stunder kan man under den tid kongressen pågår endast med den yttersta list förskaffa sig. Där-

för sörjer denna förtjusande Mälare, därför vakar skandinavernas gästfrihet.

Man väntar med skäl, att jag i första rummet skall tala om kongressens vetenskapliga verksamhet. Denna plägar man vanligen finna i den imponerande serie aflärda föredrag, som skall hållas i de sex sektionerna ¹⁾. Där af funno vi här en rikhaltig menu. »Communications inscrites» innehåller icke mindre än 106 nummer, af hvilka några visserligen skola komma på dagordningen först i Kristiania (den 8—12 dennes). Föredragen visa redan genom valet af ämne de lärdes olika riktning, som i dem framlägga de nyaste frukterna af sina studier för sina kolleger för att i litterärt hänseende föreviga dem i kongressens förhandlingar. Ingenstädes visar sig bättre än här sanningen af Saladins ord, att det icke är nödvändigt, »att alla träd hafva samma bark». Äfven inom de orientaliska vetenskaperna sträfva de lärde i olika riktningar. Vid sidan af lärde, som rikta sina undersökningar på högre och allmännare synpunkter, och som vilja bedöma detaljer, som de med ej ringa grundlighet utforskat, endast i dessas inre sammanhang med stora frågor, står den »forskare», som rynkar på näsan åt de högre målen och anser det vara idealet för vetenskaplig sysselsättning att fråssa i obetydliga notiser och rikta en litteratur af skickligt tillagade bagateller. Denna stolta skara af fabrikanter af alnslånga »anmärkningar», beräknade på samtidens förvåning, för sin lärdom till togs, inpackad som sill. Vi få betrakta det som ett af vår tids stora förvärf, att den stora beundran, som fordom egnades dessa notisprestens alster, nu är stadd i aftagande, och att den insigten så småningom arbetar sig igenom i vidsträcktaste kretsar, att vetenskapen och dess

1) Förf. räknar då den semitiska sektionen för 2, emedan den var indelad i 2 afdelningar.

litteratur icke får göras till fogelskrämman, och att detaljerna hafva sin betydelse endast i stora sanningars tjänst. Att denna nyttiga insigt trängt sig igenom, visar sig äfven på ett glädjande sätt i vår kongress' föreläsningsskatalog. De studier, som äro riktade på stora synpunkter, dominera terrängen; notiserna få vänta, tills de låta inordna sig i det historiska sammanhanget. För våra läsare torde det vara af intresse, att Ungarn deltagit i denna af 106 nummer bestående katalog med sex. Där möta vi den outtröttliga *Sophie von Torma* med en af herr Hunfalvy framlagd afhandling om »*urhistoriska förbindelser mellan det förromerska Dacien och främre Asien*», i hvilken den lärda damen framställer de märkvärdiga problem, som följa af hennes oförtrutet fortsatta utgräfningsar i Siebenbürgen. Hvad arkeologerna än må tänka om verkligheten af det sammanhang med främre Asiens gamla kulturfolk, som fröken von Torma förutsätter för Daciens prehistoriska tid, är dock så mycket säkert, att den ifriga forskarinnan hänvisat på frågor och problem, hvilkas lösning väl förtjänade ett närmare ingående på det rika material, hennes undersökningar bragt i dagen. — Herr Paul *Hunfalvy* höll ett föredrag öfver »*zigenarne i Ungarn, deras språk och nationalitet*». — Den lärde rabbinen från Csurgó, d:r *Martin Schreiner*, som redan lemnat mången värdefull hörnsten till den judiska och muhammedanska dogmatikens utvecklingshistoria, gifver en systematisk framställning af »*den aschkaritiska skolans inre historia*», hvilken sedan tredje århundradet af hidschra bildar medelpunkten för den dogmatiska rörelsen i Islam. — Herr *Krcsmarik* skall i Kristiania föreläsa öfver »*wakfrätten i Islam*». — Vår landsman *Gottlieb Klein*, för närvarande rabbin vid judiska församlingen i Stockholm, anmäler ett föredrag »*öfver Judits bok*». Undertecknad framlade sitt arbete om »*den muhammedanska hadith's äldsta historia*». — Äfven vår landsman

dr *Leitner* har gjort kongressen flere meddelanden, bland annat om sin verksamhet inom muhammedanska sällskapet och den i hans Wokingerinstitut uppbygda moskén.

Bland de sex sektionerna, af hvilka den utom arabiska semitiska visat sig vara den mest stridslystna, erbjuder väl den arabiska den lugnaste, men därjämte intressantaste bilden. I denna sektion hafva muhammedanerna på vår kongress (med undantag af perserna, som med stolthet räkna sig till den ariska) låtit inskrifva sig; där sitta de med sina turbaner och burnuser (i går infunno sig två nordafrikaner, en domare och en juryledamot från Tlemsen, i vår krets), pascharne i konstantinopolitansk ämbetsdrägt, och taga den lifligaste del i våra arbeten. I stället för vår sektionspresident baron von Kremer har den 3 dennes Midhat Bej, sultanens delegerade, presiderat vid sektionens förhandlingar, till hvilkas intressantaste del scheik Hamza Fathallahs arabiska föreläsning öfver kvinnofrågan i Orienten hörde. Inalles äro sju föreläsningar på arabiska språket anmälda, isynnerhet öfver historiska och litterära frågor. Scheikerna skola med godt samvete kunna berätta dem, som sändt dem, att de uppjudit sitt yttersta för att göra kongressens vetenskapliga och sociala mål full rättvisa.

Bland de föredrag, som vi höra af dem, hafva några onekligen stort vetenskapligt värde. En ung scheik, Mahmud Omar, framlade framför oss en värdefull samling af 1212 vulgärarabiska ordspråk från Egypten, hvilka han inflätade i ett mycket lärorikt föredrag. Hans kollega från Tlemsen beredde arabisterna ett nöje genom att till fromma för dem, som icke hafva tillfälle att på ort och ställe som ögonvitnen öfvervara sådana saker, sjunga en kasida (lofsång i fornarabisk stil) på det sätt, hvarpå ökenskalderna pläga föredraga dylika kväden. Diktens föremål var Sveriges och dess konungs lof, och det var en dråplig anblick att se den af Afrikas sol brynte barden insvept

i sin burnus bestiga talaretribunen för att föredraga sin kaside ¹⁾).

För öfrigt är det icke blott min, utan äfven många kollegers åsigt, att föredragen icke så mycket hafva till uppgift att bilda hufvudsyftet med sådana sammankomster som fastmera att lemna *åskådningmaterial* med afseende på riktningen af Europas vetenskapliga arbete under en bestämd tidrymd.

De internationella vetenskapliga kongresserna fylla sin egentliga vetenskapliga uppgift, att gagna en bestämd grupp af forskningar icke så mycket genom sina officiella förhandlingar, föredragen, som genom det fortsatta umgänget mellan representanter för de mest olika grenar af en gemensam vetenskapsstam från jordens mest skilda länder. Detta umgänge, som just på detta område visat sig allt hälsosammare och nyttigare från kongress till kongress med hänsyn till den vanliga isoleringen af de orientaliska studiernas enskilde representanter, har under de sista tjugu åren, sedan de internationella orientalistkongressernas idé arbetat sig fram, skänkt vetenskapen varaktigare och väsentligare resultat än den flod af föreläsningar, af hvilken de olika sektionernas medlemmar med förvånande tålmod låta sig öfversvämmas. Föreläsningseancerna göra intryck af *muntliga* journaler; endast frånvaron af en enhetlig redaktion, hvilken är omöjlig på grund af församlingarnas natur och den individuella medverkans öfvervägande inflytande, skiljer dem från vetenskapliga tidskrifter; föredragen anknyta sig ej till någon enhetlig tråd, utan äro endast beroende af deltagarnes anmälningar. I debatterna söker det *allmänna* intresset för ämnet gifva sig tillkänna. Det har redan ofta varit fråga om, och, efter hvad jag hör, skall mot slutet af den nu pågående kongressen i Kristiania

¹⁾ Man finner i första bandet af Ebers praktverk öfver Egypten en trogen afbildning öfver en sådan scen.

ett konkret förslag i denna riktning framställas för att finna medel och utvägar att på dessa internationella kongresser bringa endast de stora sväfvande stridsfrågorna inom vetenskapen under behandling och för hvarje gång förbereda dem genom referenter, som vidtalats eller själfmant erbjudit sig. Äfven vid denna kongress saknades ej behandlingen af stora stridsfrågor helt och hållet.

Härvid är det isynnerhet en fråga, som tilldrager sig vårt intresse, och hvars behandling alltjämt dyker upp från kongress till kongress utan att hittills hafva ledt till något fredsslut eller någon vapenhvila mellan de fiendtliga lägren, hvilka invecklats i en häftig litterär polemik med hvarandra rörande denna stridsfråga.

Den yngsta grenen af den orientaliska vetenskapen utgöres af forskningen om de minnesmärken från forntiden, som de gamla babylonierna och assyrierna efterlemnat i så kallad *kilskrift*. Den har visat sig vara ett kraftigt hjälpmedel för forntidens genomforskande, för hvars kändedom man hittills varit hänvisad endast till grekerna, bland andra till Herodotus, som i fråga om trovärdighet är af så tvifvelaktigt värde. Forntidens historia framträder nu i en alldeles ny gestalt, sedan det lyckats banbrytande forskare att intränga lika djupt i filologiens stora »asiatiska hemlighet», som det förut lyckats den store Champollion-Figeac att lyfta slöjan från de afrikanska minnesmärkenas anlete. Aningsfulla, men rådlösa hade många generationer af lärde och resande stått framför Persepolis' inskriftens gåta, tills det lyckades hannoveranaren *Grotefends* genialiska intuition att finna nyckeln till hemligheten. Den genom Grotefend dechiffrerade Darius-inskriften är affattad på fornpersiska språket, ett idiom, som är stammodern till det språk, som nyligen ljöd i mitt fädernesland från schahens och hans följeslagares läppar. Med dechiffreringen och förklaringen af den fornpersiska kilskriften var likväl endast dörren öpp-

nad till kilskriftslitteraturens stora byggnad. Den persiska kilskriften uppträder åtföljd af texter, som väl uppvisa samma skrifttyp, men icke äro affattade på samma språk, och vidare erbjöds på de ruinfält, som beteckna de märkliga assyriske konungarnes säte, ett helt bibliotek af kilskrifttaflor, hvilka förete ett väsentligen annat språk än minnesmärkena i den gamla iranska kulturens hemland. Grundligare forskning uppvisade i detta språk ett *semitiskt* idiom; den öfversta skorpan af dessa *kilskrifter af det andra slaget*, såsom man benämmer dem, kunde med tillhjälp af de bekanta semitiska språken aftagas för tolkning, knapt ett halft århundrade efter den allra lösligaste förmodan om dem, och vi ega grammatik och lexikon öfver detta assyriska språk, hvars minnesmärken visat sig utomordentligt gagneliga i häfdaforskningens och bibelkunskapens tjänst.

Men därmed var ej *hela* kilskriftsproblemet löst. De assyriska texterna åtföljas i regeln af parallella texter, i hvilkas labyrinth den grammatik, man erhållit för assyriskan, och det assyriska lexikonets innehåll ej lemna någon ledning. Man fann i tegelstensbiblioteket i Nineve ordböcker, i hvilka de assyriska orden förklaras genom uttryck, som voro bifogade kilskriftorden i detta *tredje slag*. Man kunde sluta till tillvaron af ett tredje slag af kilskrifter, som hvarken voro *persiska* såsom de, hvilka Grotefend dechiffrerat, eller *semitiska*, som de assyriska texterna, utan tillhörde någon annan språkgrupp. Man kom på denna väg genom fortsatt forskning till att konstatera det *sumerisk-akkadiska* språket med dess olika dialekter, som talats och skrifvits af ett gammalt kulturfolk, hvilket herskade i Babylonien före semiterna, ett folk, som först uppfann denna kilskrift och grundade hela den andliga kultur, som assyrierna senare tillegnade sig, och som från denna källa utströmmade öfver främre Asien. Detta folk har uppfunnit kalenderindelningen, mått och vikt o. s. v., det talade och sjöng

allra först sagorna om syndafallet, syndaflo den o. s. v., af hvilka monoteistiska bearbetningar förekomma i bibeln. Detta gamla folks språk, hvilket man i brist på en exaktare beteckning först kallade *turanskt*, inordnades senare i den språkgrupp, till hvilken äfven vår ungerska, de turkiska och finska språken höra. Detta folks minnesmärken innehöllos nu i det tredje slaget af kilskrifter, liksom de ännu, långt sedan dessa gamla bärare af kulturen försvunnit, bevarades af assyriska prester till vetenskapliga ändamål.

Denna upptäckt, som öppnade nya öfvermåttan viktiga synpunkter för språkvetenskapen och historien, borde nu bilda den önskade slutstenen i kilskriftsurkundernas hela byggnad, och i själfva verket beror forskningen på detta område i det stora hela på detta skema. Därmed skulle dock vetenskapen ej nöja sig. Det bultas och hamras väldeligen på de fornkunskapens fasta murar, som borde erbjuda detta gamla *sumerisk-akkadiska* kulturfolk ett säkert skydd.

»*Lille Halévy*», denne märkvärdige lärde i Paris, som hans resor i Etiopien och Sydarabien och det omätliga vetenskapliga utbyte han därifrån hemfört, försäkrat om ett odödligt namn i vår vetenskaps annaler, »lille Halévy» är det, som företagit sig att bestrida akkadiernas ställning i Asiens kulturhistoria. Han har för ungefär femton år sedan uppställt den satsen, att det ej funnits några akkadier alls, att fastmer den babyloniska civilisationen ofelbart är *semitisk*. Det så kallade akkadiska språket framställer, påstår han, intet af de assyriska *språken*, det är ingenting annat än en *symbolisk skrift*; de *akkadiska* minnesmärkenas innehåll och ordalydelse är identisk med de parallella *semitiska* texternas. *Anti-akkadister* kallar man anhängarne af denna sats, hvilka stryka det af motståndarne erkända gamla *icke-semitiska* folket ur den historiska verkligheten och förvisa det till fables convenues' område.

Med en proselytmakares ifver förfäktar Halévy sin åsigt i böcker och uppsatser, och på hvarje orientalistkongress uppträder han för att personligen representera sin lära och försvara den mot motståndarnes häftiga angrepp. Denna gång var det en ung assyriolog i Strassburg där *Jensen*, som öppnade striden med ett skoningslöst angrepp på den obeveklige anti-akkadiern; den åldrige *Oppert*, hvars banbrytande upptäckter på detta område fört hans namn äfven utom fackmännens krets, försummade ej att öppna sin arsenal och låta sina argumenters gröfsta artilleri spela mot Halévys positioner. Denne lyckades åtminstone draga sig ur striden med stor moralisk succès, och hela den ansefliga församlingen, t. o. m. den motsatta skolans koryféer, kunde icke underlåta att hembära denne märkvärdige mans genialiska intuition och ofantliga lärdom sin hyllning.

Äfven andra stridsfrågor gåfvo denna sektion anledning att visa sig vara den mest stridslystna bland alla afdelningar af vår kongress. Men föredragen pågå ju i alla sektioner, och det skulle vara förhastadt att redan nu vilja uttala ett allmänt omdöme om deras resultat.

I morgon skall under H. M:ts presidium en allmän séance hållas för alla sektionerna, vid hvilken föredrag af *allmänt* intresse skola förekomma. Det är ett upplyftande moment i vår vetenskaps historia, att vi hafva att tillerkänna den svenske konungen ett af de främsta rummen i verksamt befrämjande af vår vetenskaps syften. Den, som kommer att skriva denna för vår vetenskap af många skäl så ytterst viktiga kongress' historia, skall kunna förtälja rörande drag af det intresse, konung Oskar hyser för medlemmarnes arbeten, ett förekommande intresse, som han vid många tillfällen offentligt lägger i dagen.

Först i mitt nästa bref kan jag berätta om de festligheter, som åtfölja denna kongress. Men redan här må

dock en högtidlighet nämnas, hvartill vi fingo blifva vittnen under loppet af den fest, som gafs af Upsala vördnadsvärda universitet i Gamla Upsala (en timmes väg norr om universitetsstaden), dit ett långt extratåg på två timmar förde oss från Stockholm. För att möjliggöra kontinuitet mellan orientalistkongresserna, en idé, som konung Oskar icke upphör att betona, har han skapat en symbol för detta inre sammanhang. Han skänkte kongressen ett af guld arbetadt horn, ur hvilket presidenten för hvarje kongress skall föreslå en skål för vetenskapens blomstring ¹⁾. Den första drycken ur konungens skänk dracks på Odins hög i Gamla Upsala inför de tre genom den germanska sagan helgade grafhögar, som benämnas efter de nordiska gudarna Tor, Odin och Frej. Där drucko vi allesammans forngermanskt mjöd, som invånarne i Gamla Upsala väl förstå att tillreda, ur det af konungen skänkta gyllene hornet, hvilket nu skall öfverlemnas af den ena kongresspresidenten till den andra. Vi åhörde där ett glänsande tal af generalsekreteraren grefve Carlo von *Landberg*, en man, hvares förtjänster om denna kongress och den orientaliska vetenskapen äro så stora, att icke blott hans namn hädanefter kommer att pryda bladen i de orientaliska studiernas litteraturhistoria, bland hvares litterära gynnare en af de främsta platserna tillkommer honom, utan han äfven allt framgent måste nämnas såsom upphofsman till de mäktiga idéer, som utvecklas i Stockholm angående den österländska världens betydelse och växelverkan mellan orientaliska och occidentaliska vetenskapliga sträfvanden. Hans kunglige presidents förtroende har gjort honom till själen i denna kongress i Stockholm, hans eget ridderliga sinne har beredt honom en central ställning i de här församlade orientalisters värld.

¹⁾ Egentligen för Österns och Vesterns förbrödning genom vetenskapen.

Afven Max Müllers vältalighet fingo vi fröjda oss åt vid foten af Odins hög.

”Som en ståklädd kämpehär
med hillebårder och med gyllne hjälmar stod
det nu på vakt kring gudens nya helgedom.“¹⁾

Så stodo vi visserligen ej kring Gamla Upsala tempel, men det var en entusiastisk skara med Upsala studentkår i spetsen, hvilken här lät sitt dånande fyrfaldiga hurra skalla för den ridderlige konungs välgång, hvars kallelse fört oss hit till oförgätliga dagar af ideel njutning och betydelsefull verksamhet.

III.

Stockholm den 7 September.

Enär jag ej tilltror mig att kunna rätt skildra denna stads sköna läge och vackra omgifningar, tillåter jag mig att låna de ord, hvarmed den presiderande skaldeckonungen slöt sitt hälsningstal till oss vid kongressens öppnande, och hvilkas behag jag ej vill beröfva dem genom en flyktig öfversättning:

»Prêtez l'oreille aux murmures mystiques de nos immenses forêts, aux douces harmonies de vagues, qui caressent nos rivages; contemplez la vierge beauté de nos vallées, la majesté de nos alpes, les sombres profondeurs de nos fjords, et, en nous quittant, vous remporterez, je l'espère, un souffle de poésie et de fraîcheur.»

Den ljufva återklangen af dessa ord ljud alltjämt i vårt öra och framkallade genljud i vår själ, så ofta vi från sessionssalen trädde ut i fria naturen, hvars storslagna skönhet här uppenbarar sig midt i den på hårda granitklippan uppbyggda hufvudstaden och dess närmaste omgifning vid Mälarens stränder.

Till aftonen efter det första sammanträdet inbjöd konungen kongressens samtliga medlemmar till sitt ö-slott

¹⁾ Ur Tegnér's Fritjofs saga, Försoningen.

Drottningholm. Vi kunde här andaktsfullt betrakta Mälarens underbara holmar och skär i den nedgående solens belysning; invånarne på de små öarne och i de rikt flaggprydda villorna, som i en tät rad lågo på holmarna och stränderna, voro samlade för att hälsa oss genom viftningar med näsdukar och vänliga rop, och då vi kommit fram till Drottningholm, väntade oss ett kungligt mottagande, på hvilket vi, vetenskapens män, med stolthet städse skola kunna blicka tillbaka. Som en intresserad kollega rörde sig H. M:t bland sina orientalist, som några timmar förut i Riddarhusets vördnadsbjudande sal varit vitnen till »det upplysta protektorat och den omvårdnad, som H. M:t lät komma äfven de orientaliska studierna liksom alla andra vetenskapliga idrotter till del»¹⁾. Kl. 10 förde oss våra flaggprydda fartyg tillbaka till Stockholm. Färden erbjöd en rent af förtrollande anblick: villorna på stränderna och holmarna voro festligt upplysta, skogarna glänste i underbar bengalisk belysning, pyrotekniska mästerverk beledsagade oss i oändlig omväxling ända till vårt inlopp i hamnen, strömparterren framstälde ett af tusen lampor upplyst moriskt palats, våra blickar fjättrades af detta féeri, bredvid hvilket t. o. m. skildringar af orientaliska fépalats måste förefalla som en skugga vid sidan af originalet. Endast Eiffeltornet, hvilket tedde sig för oss som en jättelik eldstod, häntydde på occidentalisk inspiration hos pyroteknikerna.

Efter mottagningen på Drottningholm följde dagen därpå en soiré uti Grand Hôtels salonger, som gafs af grefven och grefvinnan von *Landberg*, vid hvilken äfven H. M:t konungen och kronprinsen infunno sig för att under flere timmar gifva vår sammankomst den högtidliga prägel, som genom detta deltagande tillkommit denna orientalistkongress allt ifrån dess början. De förnämste af

¹⁾ Baron von Kremer i sitt tal till konungen.

societeten i Stockholm, diplomatiska kåren o. s. v. voro församlade i de klart upplysta salongerna, hvilka vår värd med sitt konstsinne förstod att gifva en orientalisk prägel med ledning af de erfarenheter, han samlat under en femtonårig studievistelse i Orienten. Här sken fullmånen öfver Gizeh's pyramider, där framstälde ett annat hörn en stilla palmlund, dussintals tjänare svärmade omkring i oklanderlig orientalisk kostym, och denna imitation af den orientaliska skådeplatsen föreföll så naturtrogen, att vi på fullt allvar tilltalade tjänarne, som kommo oss till mötes med österländska förfriskningar (men äfven västerländska drycker, »dem vi försmå», saknades ej) på alla möjliga språk men vi fingo lång näsa, då vi måste göra den erfarenheten, att vi behandlade våra språk på ett så otillfredsställande sätt, att tjänstfolket icke ens förstod oss. Midt under lärda samtal, i hvilka de enskilda grupperna fördjupade sig, ljöd utan afbrott orientalisk musik, vår värd sörjde därför, att ett genomgående orientaliskt program sammanställdes, hvilket var så fullständigt, att t. o. m. danser af bajaderer och negrer allt mer och mer befäste oss i tron på vår orientaliska karaktär. Mest hemmastadda kände sig där våra scheiker, hvilka här funno en brygga öfver de 4,000 kilometer, som skilja deras hemlands stränder från grefve *Landbergs* féträdgård. De bilda också öfverallt en aldrig utsinande källa till intresse för de icke sakkunniga, till uppbyggelse för fackmännen. Det är allra roligast att höra dem i naiv omedelbarhet omtala sina erfarenheter; i min egenskap af deras privilegierade förtrogne tager jag del af deras fröjder och öfverraskningar, till hvilka visserligen äfven mången löjlig obetydlighet ansluter sig, som kunde ingifva de lärde turbanbärande mången vidskeplig föreställning om europäiska förhållanden. De äro fullt och fast öfvertygade, att det här i Europa existerar ett samfund af »hemliga muhammedaner», hvars medlem-

mar äro spridda öfver hela världsdelen och särskildt här i Sverige förekomma i stort antal. Dessa drifva en ifrig propaganda för studiet af Islam, hvilket de ej kunna tänka sig utan i förening med en hemlig sympati för det samma ¹⁾. För några timmar sedan lemnade mig »mon savant ami, le Cheik» — så kallar vanligen turkiska sändebudet, Ahmed Midhat Bej dessa personer, d. v. s. i detta fall en af de fyra scheikerna — ett engelskt bref på två ark, i hvars för honom obegripliga innehåll jag skulle inviga l'inspecteur de l'enseignement arabe au Ministère de l'Instruction publique en Caire (detta är hans officiella titel). Brefskrifvaren, en luthersk pastor i en svensk församling, beder min vän Hamza Fathallah, som han gifver titeln »Right reverend», att begagna sin popularitet i detta land till att hos tongifvande personligheter utverka, att ett fel i vår europäiska skolbildning ändtligen må afhjälpas. Den hederlige pastorn är af den åsigten, att arabiska språket nödvändigt måste hilda en del af elementarundervisningen, och åberopar sig därvid på sin lärde faders ord, hvilken var af samma åsigt. Äfven i innan- och utanläsning af koranen finner han ett bildningsmedel af första rang. Vunne den gode pastorns förslag anklang hos regeringarna (och därpå räknar han med säkerhet), så skulle väl mången orientalist's förmåga, som man nu låter »bummel», som studenterna bruka säga, komma till användning, åtminstone i de allmänna elementarskolorna i europäiska länder. Scheikens protektion utbeder sig pastorn med upprepadt eftertryck, och öfver denna hjälp, som begäres af min vän, är denne icke litet stolt.

En märkvärdighet af en alldeles allenastående art er-

¹⁾ De torde väl icke hafva alldeles orätt, om också Islam icke är så fast rotad i Europa som en annan asiatisk systemreligion, budhaismen, hvilken äfven här i Sverige räknar en ansenlig rad af öppna bekännare och adepter under namn af "sanningssökare".

bjöd den simuppvisning, som »simsällskapet» på aftonen af den andra kongressdagen anställde till vår ära i konungens och kronprinsens närvaro. Efter ett latinskt tal af ordföranden i denna förening till »advenæ honoratissimi» presterade några dussin unga män och damer inför våra ögon höjden af hvad simkonsten är i stånd att åstadkomma i utveckling af kraft och gråce. Jämte häpnadsväckande tours de force i öfvervinnande af höjdens och det våta elementets hinder se vi ästhetiska mästerverk i bildande af täcka figurer af lefvande material. Sagorna om nymfer och najader framställes för oss i simmande grupper, och hela bokstäfver i alfabetet återgåfvos af de i det våta elementet utomordentligt hemmastadda damerna med en sådan konstnärlighet, att få dylika torde med sådan fullkomlighet kunna åstadkommas på papperet bland de lärde, hvilka som bekant utmärka sig genom sin afskyvärda kalligrafi.

Nu kom *Upsala*, Gamla Upsala! Jag har redan i mitt sista bref nämnt några ord om den märkvärdiga festen vid platsen för de tre heliga högarna från den nordgermanska urtiden. Festen fortsattes i aulan i den underköna rika byggnad, som Sverige uppfört för vården om de högre vetenskaperna. Sedan vi besett Ulfilasbibelns berömda codex argenteus och andra skatter i universitetsbiblioteket, hvilket vi bokvurmar ej kunde neka oss, höll oss en riklig buffet skadeslösa för mödorna af resan till det heliga vördnadsbjudande Upsala. Vi förfogade oss genast till aulan, i hvars korridorer Upsala-borgarnes och professorernas blonda döttrar i dalkullornas pittoreska drägt kredensade den svenska punschen, för hvars omåttliga njutande jag vill broderligt varna hvar och en, som vill behålla sin besinning. Uppfyllda af de högtidliga intrycken från Gamla Upsala, mottogo vi de doftande buketter, som de intagande Upsala-damerna fäste på oss vid sidan af orientalistrosetten, och klingade i festlig stämning för Sve-

riges välgång. Sedan universitetets rektor hälsat oss med ett lyckadt tal, uppstämde nationella sånger af Upsala studentkör, i hvars krets sångens vård bragts till hög fulländning, och — detta kunde icke uteblifva — högtidliga tal höllos. Här bestego kyrkorådet Schrader från Berlin, elddyrkarnes öfversteprest från Bombay, grefve Angelo de Gubernatis, scheiken Beschîr från Tlemsen och ännu många andra efter hvarandra tribunen och talade på olika tungomål i värtaliga ordalag om Sveriges och dess universitets ära. De, som redan ansågo sig hafva fått nog af retoriska njutningar, föredrogo att promenera i de praktfulla korridorerna och med gamla kära vänner, som man liär åter kunde omfamna efter årslång skilsmässa, utbyta glada och sorgliga erfarenheter från mellantiden.

Det skulle aldrig taga slut, om jag ville med minutiös noggrannhet skildra allt skönt och högtidligt, som här bjudes oss. Därför vill jag blott flyktigt och summariskt beröra det mottagande Stockholms stadsfullmäktige¹⁾ beredde oss på Hasselbacken, och de vackra tal, där höllos, gala-föreställningén af »Aida», som konungen gaf i sitt operahus, den vänliga inbjudning till familjerna härstädes, som många af oss rönte, och det gästvänliga tillmötesgående, vi erforo i deras krets.

I går hade de förenade sektionerna ett allmänt sammanträde under H. M:t konungens presidium, hvarvid vi åhörde föredrag af Brugsch pascha (om en egyptisk mumie från Ptolemeertiden), af Max Müller (om andra upplagan af hans bearbetning af Veda), af Jules Oppert (om babylonisk astronomi), af de Goeje (om sagan om den helige Brandan i dess förliällande till de orientaliska sagokretsarna), af Paul Haupt från Baltimore (om de assyriologiska studierna i Amerika), af Halévy (om underrättelser om

¹⁾ Festen gafs af enskilda medlemmar af Stockholms samhälle.

Palästina före Exodus), af svenske riksantikvariern Hildebrand (om svenska forskningar i Palmyra på Karl XII:s tid). Den berömde paleografen och numismatikern *Karabacik* från Wien öfverraskade oss vid detta tillfälle med ett meddelande om sin utomordentligt viktiga upptäckt af mynt af profeten Muhammed och hans rival Muscilima, obestriddigen den märkvärdigaste upptäckt, som framlades för kongressen. På hemställan af Berlinerteologen Dillmann afsändes telegram från denna allmänna sammankomst till hans kajsarl. och kongl. höghet ärkehertig Rainer såsom ett uttryck för kongressens tacksamhet för de skatter ärkehertigen öppnat och gjort tillgängliga för den orientaliska vetenskapen genom förvärfvande af de för läsarne välbekanta papyrusrullarne och utgifvande af »meddelanden», som redan svält ut till tre ståtliga kvartband. Därmed var dagordningen för detta allmänna sammanträde ej genomgången; återstoden af den samma måste i anseende till den framskridna tiden förbehållas för den innevarande dagens förhandlingar.

Dessa ¹⁾ öppnades af H. M:t konungen med ett tack för de rika bokgåfvor, som ankommit till honom före och under kongressen från enskilde skriftställare, lärda sällskap och förläggare. Från alla världsdelar hade man skyndat att bringa orientalisternas konung sin hyllning under denna form. Det torde väl vara mer än 3,000 arbeten, som kommo såsom ett svagt bevis på orientalisternas tacksamhet till sin kunglige president, största delen i utsökta praktband, mästestycken af bokbindarekonst; samlingen från Drugulinska tryckeriet i Leipzig tillkommer säkerligen hedersplatsen på detta område. Hundratals praktverk af detta slag betäckte ständigt presidentbordet, och i vår krönte presidents tacksägelse för dessa gåfvor uttalade sig

¹⁾ För lättare öfversigts skull har utg. tillåtit sig här placera ett stycke, som i originalet förekommer först i följande bref. *Utg.*

egentligen den lärdes glädje däröfver, att Ridarhusets samlings-salar genom de mest framstående skriftställares samverkan förena ett nästan fullständigt bibliotek af nutidens orientaliska produktion ¹).

Nu följde officiella tal och lärda föredrag i harmonisk omväxling. *Max Müller* tolkade de församlades tack-samhet till *konungen* och hans framstående verksamhet som kongressens protektor och hederspresident för det nitiska sätt, hvarpå han skött sitt kall från början till slut afsammanträdet i Stockholm. Det behöfver icke sägas, hvilket bifall dessa af hurra- och vivatrop beledsagade ord väckte i församlingen. *Konungen* bar orientalistrosetten liksom vi alla, och det är obestridligt, att den orientaliska vetenskapen skall börja en ny epok af sin historia med orientalistkongressen i Stockholm. Den har hittills kunnat berätta mycket om missaktning af människorna; större ärebetygelser än i Stockholm kunna aldrig komma den samma till del. *Angelo de Gubernatis* uttryckte församlingens erkänsla för hvad generalsekreteraren grefve *Landberg* uträttat, med en vältalighet och en sprittande kvickhet, som vi under loppet af sessionen upprepade gånger hade tillfälle att beundra. Efter ett tal, som inleddes med en förträfflig skildring af de resande forskarnes lidanden, meddelade han, att grefve *Landberg* skulle komma att föreslås till erhållande af det genom senatorn *Amaris* död ledigblifna hederspresidentskapet i italienska orientaliska sällskapet. Vidare talade d:r *Scybold*, ombud för kajsaren af Brasilien, å sin suveräns vägnar, den svenske lärde d:r *Stolpe* om arkitektur och konstalster hos vildarne, d:r *Adolf Ehrenfeld* från Wien, hvars namn är välbekant i vår litteratur genom den i hans ego befintliga *Ehrenfeld-kodexen* (nu utgifven af *Georg Wolf*), och hvilken jag gärna infogar i

¹) Samlingen skall fördelas mellan konungens enskilda bibliotek och universiteten i Upsala och Kristiania.

den i första brefvet meddelade förteckningen på landsmän, öfverlemnade åt konungen i ett dyrbart etui en kinesisk sedel från fjortonde århundradet; denna är alltså trehundra år äldre än det äldsta europäiska pappersmyntet; kineserna nyttjade redan tvänne århundraden *före* vår tidräkning detta bytesmedel. Detta är ett af de utomordentligt sällsynta exemplaren af kinesiskt pappersmynt från denna tidiga period och anträffades i en remna i muren vid rifning af ett hus i Peking. Liksom många andra vetenskapliga rariteter, hvilka pryda vår ärade landsmans samlingar, kunde icke häller detta kinesiska kabinetstykke undgå hans förmåga att uppspåra allt möjligt. Det roade synbarligen den svenske konungen att med sin samling kunna införlifva den urgamla föregångaren till en inrättning, som i Vesterlandet allra först uppstått i Sverige. — D:r *Nylander*, docent vid universitetet i Upsala, öfverlemnade första exemplaret af den svenske forskaren *Enemans* resebeskrifning öfver Egypten, Palästina och Syrien ända till Palmyra (början af adertonde århundradet), som han på konungens bekostnad med anledning af denna kongress utgifvit efter *Enemans* efterlemnade skrifter. *Eneman* företog denna resa på uppdrag af hjältekonungen Karl XII, som efter hans återkomst utnämnde honom till professor vid universitetet i Upsala, ett ämbete, som han dock innehade blott en enda dag, enär han dagen efter uppstigandet i sin kateder insjuknade och efter några dagar kallades hädan. Konung Oskar, som hyser lika stor pietet för sitt lands vetenskapliga forskningar i äldre tider som hänförelse för vetenskapernas uppblomstring i närvarande och kommande tid, har uppdragit åt den talangfulle ¹⁾ Upsaladocenten att utgifva *Enemans* kvarlåtenskap, i främsta rummet denna resebeskrifning, som i förvånande grad går senare tidens

1) Uttrycket står helt och hållet för författarens räkning. *Utg.*

upptäckter i förväg och upptager inskrifter och öfriga antikviteter, hvilkas upptäckt skulle hafva anknutit sig till hans namn, om icke den grymma döden hindrat honom att sikta och offentliggöra de rika resultaten af sina resor.

Engelsmannen *Cust* föredrog en vidlyftig afhandling af *miss Amalia B. Edwards*, denna lärda dam från England, hvars arbeten om de nyaste utgräfningarna i Egypten ej saknas vid någon kongress, men som var hindrad att personligen infinna sig. Den gode *Custs* predikoton var just icke egnad att lifva vår uppmärksamhet, som slappats genom det stora antalet föredrag, och det passade mycket bra, att scheiken *Schuajb*, kadi från Tlemsen, scheiken *Hanza Fathallah* från Kairo, japanesen *Ynarati* och brahmanen *Dhruwa* (jag anför blott sammandrag af deras långa namn) nu efter hvarandra bestego tribunen för att hvar och en på sitt modersmål föredraga sånger, hvilkas gemensamma tema var konung Oskars lof, som väl förtjänar att förhårligas på alla tungomål. *Schuajb* och *Dhruwa* föredrogo sina poem på det i deras hemland brukliga sångartade recitationssättet. Eldspresten *Dschivandschi Modi* etc. uppläste på engelska språket en afhandling om parsiförsamlingens historia och nuvarande tillstånd och slutade med ett lefve för Englands drottning, hvilken i sitt indiska käjsarrike beredt en säker fristad åt parsernas heliga eld, som i forntiden ända till Islams framträngande värmt millioner anhängare af det mäktiga perserrikets gamla religion, men nu upplyste endast några få tusen gamla trogna med sina gudomliga strålar.

Dagordningen var afslutad. Den presiderande konungen reste sig för att hålla afslutningstalet. Sedan han låtit sin djupa sympatiska blick, som under sammanträdet i Stockholm trängt sig in i allas hjärtan, sväfva öfver församlingen, höll han på klassiskt latin ett tal, hvori han uttryckte sin tillfredsställelse öfver det vetenskapliga och

sociala resultatet af första hälften af den kongress H. M:t sammankallat och tackade alla deltagare för deras medverkan. Stil och hållning i det klassiska anförandet bekräftade det rykte konung Oskar förvärfvat sig såsom lärddkännare af Ciceros och Demosthenes' språk, det intryck, som de kungliga orden framkallade, och som uppenbarade sig i ett *hurra*¹⁾, hvilket aldrig ville taga slut, var rent af öfvervåldigande och fann en värdig tolkning i Berlinprofessorn Dillmanns elokventa latinska tal. Med vänliga ord till enskilda medlemmar, som sutto på de främsta raderna, tog konungen afsked, upprepade gånger uttalande sitt beklagande därpå, att han till följd af manövrerna, som började omedelbart därefter, ej kunde följa sina orientalister till sin norska hufvudstad. »Jag skall med mina tankar äfven där vara bland eder; hvad jag beklagar, att jag ej kan personligen presidera vid fortsättningen af edra arbeten!»

Denna för alla oförgätliga högtidlighet nästan öfverträffade i glans och upplyftande moment högtidligheten vid kongressens öppnande d. 2:dre dennes.

IV.

Kristiania måndagen den 9 September.

Efter den högtidliga afslutningen i Stockholm i Lördags och den storartade banketten på e. m., förde oss extratåg kl. 11 på kvällen till Kristiania, dit vår kongress från och med i dag fortsattes i konung Oskars norska residensstad och dit vi anlände i går kl. 4^{1/2} e. m. Under den långa färden talade passagerarne i de 58 vagnar, som förde oss dit, om intet annat än »denne konung», hvars namn genom kärlekens och det lifliga intressets namn är

¹⁾ Det svenska bifallsropet, som vanligen upprepas *fyra gånger* med särskildt eftertryck på sista stafvelsen.

för alltid förbundet med den orientaliska vetenskapens framsteg.

Af mig må man ej vänta någon detaljerad skildring af det romantiska norska landskap, vi ilade genom, af den långa följd af sjöar, i hvilkas klara djup de brant uppstigande klipporna vid stränderna äfvensom nära nog oändliga björk- och furuskogar lifligt återspegla sig, af Glommensdalen med dess förtjusande grönska, där järnvägen går tätt intill stränderna förbi nyckfulla strömdrag.

Vid alla norska stationer voro vi väntade af jublande folkskaror, och den allmänna stämningen gaf sig vid Kongsvingers station i litterär form tillkänna genom de hundratal exemplar af »Aftenpostens» festnummer, som utdelades i vagnarna, och på hvilkas främsta sida lästes en sympatisk hälsning till orientalisterna på franska språket:

»Chez nous aussi brille la flamme sacrée de la science, et, nous saurons vous le prouver, l'hiver ne glace pas nos cœurs. Jusqu'au pays des aurores boréales les savants poursuivront leur noble mission; ici, comme en Suède, la nation soeur, ils ressentiront la féconde influence de cette réunion de tant de noms illustres. Des montagnes, des fiords, des vallées, la voix de tout un peuple vous acclame. Soyez les bien venus en Norvège!»

Denna högtidliga känsla gaf sig tillkänna för oss på ett öfverväldigande sätt vid vår ankomst till den festligt smyckade bangården i Kristiania. En öfverskådlig människomassa hälsade oss, då vi beträdde perrongen, dånande hurrarop skallade från de människomurar, som bildat sig från bangården ända till hotellen, från fönstren i de festligt smyckade husen välkomnade oss den norska hufvudstadens blåögda, blonda damer med rop och viftningar med näsdukar. Som triumfatorer, ej som studerkammarens män, intågade vi i Kristiania. Förvisso har detta land och denna hufvudstad

sett mången betydande orientalist, som icke litet bidragit till att utbreda den norska andens ära i världen, framgå ur sitt sköte, och normännen hafva liksom äfven deras svenska bröder all anledning att vara stolta öfver sina representanter för de orientalistiska vetenskaperna. Hvilken bildad människa känner ej namnet på normannen Christian *Lassen*, den berömde författaren af den epokgörande skriften om »*De fornpersiska kilskrifterna vid Persepolis*» (1836), hvars stora verk »*Indisk fornkuenskap*» (1844—1862) skulle bilda grundvalen för det moderna vetenskapliga studiet af Indiens forntid! Medan *Lassen* utvecklade sin lärareverksamhet vid universitetet i Bonn, prydas äfven lärostolarne vid Kristiania universitet af ansedda namn. Namnen *Caspari* och *Broch* äro välbekanta för alla arabister, en *Sophus Bugges* för alla, som sysselsätta sig med forskningar om folksagornas uppkomst. Deras skrifter äro minnesmärken af den vetenskapliga andan i den orientalistiska forskningen i Norges land och suppleta de banbrytande vetenskapliga upptäckter, som anknyta sig till svenska orientalistens namn, framför allt till den store *Mathias Norbergs*, en vän till *Frithjofs sagas* skald, hvilken hälsar *Norbergs* utnämning till professor i orientalistiska språk i Lund i hänryckta ordalag:

»Och framtid reser sig ur dunkla grifter,
och Isis-slöjan faller från dess syn.
Persepolis' och obeliskens skrifter,
dem solen fåfångt läste på ur skyn,
de tydas alla, och Eleusis biktar
sin hemlighet för oss. Hur skönt dock drömmen
diktar!»

Man kunde vid detta jublande mottagande härstädes liksom förut i Stockholm ej afhålla sig från en tanke på den glänsande ställning, som de båda små skandinaviska brödrafolken intaga på vår vetenskaps område. Och om

också icke *vikingarne* genom sina färder i österländska farvatten voro de första skandinaviska orientalisterna — såsom man i högtidliga tal härstädes ofta betonat —, så har det dock bland dessa Nordkaps grannar under den sista tiden ej fattats namn, hvilkas bärare jämbördigt med de största kulturfolken arbetat på utforskandet af österns och söderns historia och språk i den europäiska vetenskapen. Till dessa hör — jag kan ju icke uppräknat alle sammans — i första rummet generalsekreteraren vid vår kongress grefve *Landberg*, vidare professor *Almkvist* i Upsala, en speciel vän till vårt land¹⁾ och kännare af vårt språk, vidare den store *Tegnér's* sonson och namne och många andra, som vi känna af deras skrifter, och sådana, åt hvilkas kamratliga vänskap vi här fröjda oss i rikt mått.

V.

Kristiania den 11 September.

Kongressens förflyttning till Norges hufvudstad har ej medfört någon förändring i våra arbetens regelmässiga gång. Deras lärda mekanism arbetar fortfarande flitigt liksom i Sveriges hufvudstad. I närvaro af den kunglige prinsen *Eugèn* öppnade norska statsrådet von *Bonnevie* den 9 denes kongressens andra session i H. M:t konungens namn. Aulan i universitetsbyggnaden, där öppnandet försiggick, erbjöd en högtidlig anblick, ehuru frånvaron af den politiska och diplomatiska världens notabiliteter, hvilka i Stockholm deltagit i kongressen, gaf högtidligheten en mera borgerlig, enkel prägel. Äfven här höllos festliga tal, bland hvilka ett snillrikt extempore af Max Müller skördade det största bifall. Äfven eldspresten Dschivandschi Modi sågo vi åter på tribunen; han underhöll oss med en apologi för sin trosbekännelse. Sektionerna arbeta raskt undan;

¹⁾ Han har i vårt land tillbragt flere veckor på sin genomresa till Afrika.

presidierna äro aldrig i förlägenhet för en rikhaltig dagordning. Bland kilskriftsforskarne går det äfven här ganska häftigt till; vi andra bilda i jämförelse med dem en verklig fredsliga.

Trots denna fortfarande föreläsningssifver erbjuder den norska hufvudstadens romantiska omgifning så många tilldragande punkter, att den tid, som är anslagen till föreläsningar (i regel från 9,30 till 12 midd.) lider tämligen betydande inskränkningar. Vi införas på eftermiddagarna i den underbara värld, som omgifver oss. Den första eftermiddagen egnades åt en ångbåtsfärd till Bygdö, där vi å konungens vägnar mottogos och med kunglig frikostighet undfågnades af intendenten vid Oskarshal von *Holst*. Från tornet på kongliga slottet njöto vi en härlig utsigt, som påminde om Bosporen, öfver den förtjusande ögrupp, som är kringstridd i Kristianiafjorden, och den bergomkransade hufvudstaden. Äfven den lärdes intresse blef till fullo tillfredsstäldt på vårt ströftåg genom de täta skogsdungarne på halfön Ladegardsvik, de gamla norska konungarnes residens. Där öfverraskades vi nämligen på en kulle midt i en stilla furulund, hvars högtidliga lugn väckte en aning om druider-hemligheten i vår själ, af den från tolfte århundradet härstammande träkyrkan (stafkyrkan) af bjälkar och bräden utan användning af annat material (t. o. m. spikar saknas), som framställer den tidens romanska kyrkostil. En grundlig monografi af professor *Dietrichson* ställes redan på förmiddagen till vårt förfogande för att bereda oss för våra studier af nordens forntid och de utländska analogierna, och den på ort och ställe närvarande författarens muntliga upplysningar supplerade på ett lifligt sätt de lärda framställningarna uti den i våra händer befintliga monografien. Träkyrkan, ett af de få minnesmärken, som bevarats från denna gamla tid, stod förr i Hallingdal, den del af Norge, som längst bibehöll sig iso-

lerad från mellaneuropäiskt inflytande, och hvars invånare ända till denna dag hålla fast vid primitiva förhållanden, som kunna åskådliggöra det gamla nordiska lefnadssättet. Från denna dal lät konung Oskar II år 1885 transportera träkyrkan till Bygdö och renovera den genom en stilenlig restauration. Detta märkvärdiga minnesmärke omgifves af ett likaledes från gammal tid härstammande fornnordiskt boningshus (träbyggnad), ett urgammalt pilgrimshospitium, som lemnar en så fullständig framställning af denna anstalts medeltida konstruktion, att t. o. m. sängplatserna, som voro afsedda för de fromma munkarna, ännu äro bibehållna i oskadadt skick, och en lada, som till skydd mot råttor och fuktens inverkan hvilar på två fot höga stolpar, och som flyttades hit från Berdal i Telemarken. Allt detta har gjort kullarne vid Bygdö till ett slags fornnordiskt museum, och professor Dietrichsons oskattbara upplysningar, hvilken ända till sent på aftonen stälde sig till de vetgiriges förfogande, voro egnade att göra aftonen till en af de mest lärorika. Vid framkomsten till Bygdö kungsgård väntade oss en riklig supé, som serverades på befallning af konungen, och de till själens innersta djup trängande sångerna af hufvudstadens studentkör och konstnärsparet herr och fru Grondahl. Kl. 11 anträdde vi återfärden, och för att skildra den samma behöfver jag endast återkalla de märkvärdiga fyrverkerierna under Drottningholmsfärden i läsarens minne.

I allmänhet göra vi här den erfarenheten, att deltagandet i festandet för orientalisterna från *alla lager af befolkningen* öfverträffar de djärfvaste förväntningar. Det jubel, som mötte oss vid vårt intåg i hufvudstaden, böljar kring oss vid alla våra rörelser. Därpå kunde vi under vår utflygt den 10 Sept. till vattenfallen vid Hönefos (fyra stationer från Kristiania, västbanan) erfara nästan rörande bevis. Denna utflygt framställer väl höjdpunkten af det,

som våra gästväner i Skandinavien hafva för afsigt att bjuda oss. Efter en mycket lärorikt tillbragt förmiddag, under hvilken vi bland annat fingo åhöra en särdeles intressant berättelse af professor *Euting* i Strassburg om hans senaste vårresa på Sinai-halfön jämte det epigrafiska utbytet af den samma (mer än 700 inskrifter) och en underhållande litteraturhistorisk och filologisk framställning af den koptiska poesien af professor *Amélineau* i Paris äfvensom meddelanden af den engelske assyriologen *Sayce* om de kappadokiska kilskrifterna, for vårt jättetåg vid middags-tiden ut från västra stationen för att förbi Bygdö och Oskarshal låta oss se en del af Kristianiafjorden. Bakom Sandviken lemna vi stranden; förbi väldiga granitblock ila vi raskt undan för att efter tre timmars färd nedstiga till Drammensfjorden, vid hvars stränder den förtjusande Drammensdalen ligger utbredd som en Guds trädgård. Liksom en oas ler det täcka folkrika Drammen emot oss midt i denna värld af skog och klippor. Nu vända vi oss i nordvästlig riktning längs stranden af Drammenself, som vid Vikersund förenar sig med Tyrifjorden. Dystra klippöar, som lösslitit sig från strandbräddens väldiga berg, sköljas af fjorden; följande tätt på hvarandra sträcka sig strandbergets utlöpare ut i fjorden, och man tycker sig i de smala, afplattade klippstyckena se hvilande krokodiler i det ögonblick dessa, uppspärrande gapet, vänta på sitt byte. Det är icke underligt, om folkfantasiën här uppfann hemiska sagor och befolkade de i fjorden liggande klipporna med onda illvilliga makter.

Järnbanan fortsätter sin väg i nordlig riktning. De mörka stränderna utefter Tyrifjorden upplifvas af lekande kaskader. Snart stå vi framför Hönefos' station vid slutet af fjorden. Hundratals borgare och damer i det lilla flitiga samhället vänta oss på bangården; lärjungarna i alla goss- och flickskolor hafva ryckt ut med sina fanor (på en

fana lade jag märke till detta motto: *Lys an Liv*, d. v. s. (ljus och lif) för att hälsa orientalisterna; damerna i den lilla staden kastade med vänliga leenden till oss blom-buketter, från fönsterna utgjuter sig ett verkligt blomster-regn öfver våra hufvud. Genom triumfbågen, som blifvit rest till vårt mottagande, tåga vi genom stadens gator ända till de mäktiga vattenfallen. Under fortsatta hurra-rop, som oafbrutet skalla omkring oss, föras vi af befolkningen, som täflar i att fira oss, till taffeln, där vi efter att in corpore hafva uppställt oss framför fotografernas tuber, som i gemensamt angrepp bemöda sig om att föreviga våra fysionomier, koncentrera vår uppmärksamhet på en riklig måltid.

I fullmånens klara sken reste vi hem; det var den femtonde i månmånaden Muharrem, fyra dagar förut hade våra muhammedaner i all stillhet firat Aschuradagen. Från station till station gaf sig befolkningens välkomsthälsning uttryck i allt lifligare jubel. Båtar, eklärerade med lampor, summo på Drammens spegel, och från bergen upplyste ett nära nog oändligt fyrverkeri vår väg. Nu stå vi framför Drammens station, där befolkningen beredde oss ett mottagande, som hör till de skönaste erfarenheterna under vår skandinaviska resa. Den stora järnbron, som är slagen öfver Drammenselfven, bildade ett imponerande ljushaf, hvarifrån hundratals lågor kastade sina strålar på de täta folkmassorna, som ännu en gång ville se »orientalisterna»; från bergen glänste en halfmåne med sin stjärna i eld; drammenserna trodde sig därmed visa vårt sammanhang med Orienten en symbolisk ära. I salarna på stationen serverade stadens anseddaste damer t  för det af flere hundra personer bestående ressällskapet. Vi fingo ur de blonda drammenserskornas mun, för hvilka vi presenterades, höra träffande anmärkningar om vår vetenskaps betydelse, som vi sällan få höra i vårt hemland. De häm-

tade dem väl ur de norska tidningarna, som sedan några dagar blifvit journaler för österländsk filologi.

Blott allt för raskt fördes vi på tvänne extratåg till Kristiania; på mellanstationerna kastade man oupphörligt blombuketter och kransar på våra kupéer och uppstämde skallande hurrarop. En timme efter midnatt återkommo vi till den norska hufvudstaden.

Den tidiga morgonen efter denna lifliga dag fann oss åter »bei grauer Theorie». De särskilda regeringarnas delegerade höllo ett gemensamt sammanträde, vid hvilket en af de tre sista kongressernas presidenter bestående seniorskommitté under ledning af generalsekreteraren grefve von Landberg tillsattes för öfverläggning om kommande orientalistkongresser. Under loppet af förmiddagen höllo sektionerna sina sista sammanträden och avslutade hvad som återstod från Stockholm. På eftermiddagen försiggick kongressens högtidliga avslutning. Afslutningsakten föregicks af föredrag och tal af vår landsman *Leitner*, som med en missionärs ifver gör sitt Wokingerinstitut bekant, af *Brugsch* Pascha, den berömde egyptologen, som till sist gifver oss ännu en lärorik framställning om Exodus' geografi enligt de nyaste utgräfningarna af Naville och i sammanhang därmed om kronologiska frågor, på grund af vår landsman astronomen dr *Eduard Mahlers* forskningar; af *Angelo de Gubernatis* om orientaliska hänsyftningar i Dantes Purgatorium med särskild hänsyn till sagor och fabler om ön Ceylon (Serendib). Indiern *Dhruwa* sjunger en indisk slut hymn, medan en af de tre japaneserna, »den japanske schwabaren», som vi här pläga benämna honom, föredrager ett väl sammansatt tal på oklanderlig tyska. Statsrådet von *Bonnevie* avslutar kongressen å den konungs vägnar, som inbjudit oss till denna rad af fester för den orientaliska vetenskapen. Den stora aulan i Kristiania universitet genljuder af »vive le roi», hoch- och hurrarop,

som väl ej kommer att saknas på aftonen under banketten i frimurarlogens festsal i anslutning till en rad af skåltal.

Vi hafva likväl ännu icke tagit afsked, trots denna officiella afslutning, af de skandinaviska orientvännernas gästfrihet. I morgon, den 12, väntar oss en fest vid Trollhättan, hvarifrån vi fortsätta till Göteborg. Först här skall »farewell reception» ega rum, och den blå-röd-gula orientalistrossetten, som vi under fjorton dagar så gärna burit såsom tecken till vårt vetenskapliga kall och vårt kollegiala samarbete, afläggas. Vi skola bevara den som ett kärt minne af de skandinaviska dagarna, och för mången af oss skall den midt under det tunga hvardagsarbetet tjäna som en uppmuntrande symbol af ideel lyftning.

I. Goldziher.
